

Zpráva o podpoře primární prevence ve Středočeském kraji v roce 2019

V oblasti primární prevence podporuje Středočeský kraj aktivity dětí a mládeže, které upevňují jejich sociální dovednosti a osobnostní předpoklady vedoucí k odolnosti před rizikovým chováním. Kraj hraje významnou roli při uplatňování školní primární prevence rizikových projevů chování u dětí a mládeže.

Kraj v této oblasti poskytuje metodickou pomoc, definuje strategické cíle a plány, monitoruje a vyhodnocuje informace z terénu, zabezpečuje odborná setkání, konference a vzdělávací semináře, podporuje realizaci preventivních programů ve školách a školských zařízeních. V rámci kapitoly školství každoročně vymezuje část prostředků účelově na oblast primární prevence. Středočeský kraj je také aktivně zapojen do dotačního řízení Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy (dále jen MŠMT) a díky finanční podpoře MŠMT realizuje vlastní krajské projekty primární prevence.

Finanční zdroje na primární prevenci v roce 2019

1. Středočeský Fond sportu, volného času a primární prevence (dále FSVČ PP)

– čerpáno 1 mil. Kč z kapitoly 08 – Odbor regionálního rozvoje

Celkový objem finančních prostředků fondu byl v roce 2019 ve výši 25 000 000,00 Kč, přičemž na tematické zadání „**Podpora primární prevence**“ byly alokovány finanční prostředky v celkové výši **1 mil. Kč**. Maximální výše poskytnuté dotace v rámci této podpory byla 50 000,00 Kč.

Podpora primární prevence se vyhlásila jako samostatné tematické zadání fondu a jednalo se o podporu programů dlouhodobé specifické primární prevence podporující zdraví a zdravý životní styl dětí a mládeže a projekty zaměřené na vzdělávání pedagogů v oblasti primární prevence. V roce 2019 byla na projekty primární prevenci uzavřena veřejnoprávní smlouva s 23 žadateli v celkové výši 1 mil. Kč, což činilo 4 % z celkových alokovaných zdrojů fondu. Dotace byla poskytnuta 14 obcím školám ve výši 581 997,00 Kč a 9 nestátním neziskovým organizacím ve výši 418 003,00 Kč.

Tabulka č. 1 – srovnání finanční podpory Fondu na podporu primární prevence v letech 2015 – 2019

Rok	Podpora	v %	Celková částka fondu v Kč	Podpořené projekty (školy/nestátní neziskové organizace)
2015	711 370,00 Kč	3,6 %	20 mil.	11/8
2016	1 730 586,00 Kč	8,7 %	20 mil.	31/10
2017	2 000 000,00 Kč	8,0 %	25 mil.	33/3
2018	1 000 000,00 Kč	4,0 %	25 mil.	13/11
2019	1 000 000,00 Kč	4,0 %	25 mil.	14/9

Z výše uvedené tabulky je zřejmé, že v letech 2015 byla z příslušného fondu vyčleněna na podporu primární prevence velmi nízká částka. V roce 2016 a 2017 došlo k navýšení

prostředků, což bylo kladně hodnoceno jak ze strany škol, tak i od organizací, které ve Středočeském kraji poskytují programy primární prevence. V roce 2018 a 2019 došlo opět k poklesu finančních prostředků na 1 mil. Kč. Principy efektivní a vyhodnotitelné prevence jsou založeny na soustavnosti a dlouhodobosti, což při nestabilním financování je jen těžce realizovatelné.

2. Účelový zdroj financování primární prevence v rámci kapitoly 05 - Školství z rozpočtu Středočeského kraje

Tento zdroj sloužil v roce 2019 k úhradě aktivit z oblasti primární prevence rizikového chování ve školách a školských zařízeních a k zajištění vzdělávání v dané problematice. Schválený rozpočet byl ve výši 1 537 362,00 Kč. Z této částky byly financovány následující aktivity:

1. Semináře primární prevence – čerpáno 240 000,00 Kč

V oblasti dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků pořádal Středočeský kraj ve spolupráci se Vzdělávacím institutem Středočeského kraje - Institutem pro další vzdělávání pedagogických pracovníků (dále VISK) v roce 2019 celkem 36 odborných seminářů zaměřených na prevenci rizikového chování. Díky finanční podpoře kraje byly semináře pro pedagogy ze středočeských škol a školských zařízení bezplatné. Náklady na školení hradil Středočeský kraj ze svého rozpočtu z kapitoly školství. V roce 2019 se uskutečnilo 15 seminářů individuálních (celkem pro 288 osob) a 21 pro celé pedagogické sbory (celkem 388 osob) přímo v jednotlivých školách/školských zařízeních.

Nabídka seminářů primární prevence byla zveřejněna na webových stránkách Středočeského kraje na adrese <https://www.kr-stredocesky.cz/web/skolstvi/prevence1>. Témata seminářů byla vybrána na základě zkušeností odborníků na danou problematiku a vycházela z aktuální poptávky škol a školských zařízení. V roce 2019 byly semináře zaměřeny na strategii vyšetřování šikany, řešení konfliktů v třídních kolektivech, základy krizové komunikace, prevenci a řešení sebepoškozování, práci s hyperaktivním, hypoaktivním a agresivním dítětem v mateřské škole, na děti v kontextu domácího násilí, na oblast právních náležitostí v oblasti rizikového chování a na metodiku zpracování dokumentace školního metodika prevence. Celkem bylo proškoleny 676 osob.

2. Rozšířená nabídka seminářů primární prevence pro pedagogy – čerpáno 34 000,00 Kč

Jako reakce na aktuální potřebu terénu byla nabídka seminářů pro pedagogy rozšířena o 4 supervizní kazuistické semináře s následující tematikou:

- „Nadužívání návykových látek se zaměřením na alkohol“
- „Žáci s dominantní poruchou emocí a chování v pedagogické praxi“
- „Krizový plán a jeho tvorba pro žáky s PAS a jiným psychickým onemocněním v běžných školách“
- „Jak uchopit pozici školního metodika prevence ve škole“

Personálně zajistil semináře VISK, organizačně Odbor školství. Ze všech seminářů byla pořízena zpětná vazba pomocí hodnotících dotazníků.

3. Vzdělávací seminář pro pedagogy na téma kyberšikana – čerpáno 10 000,00 Kč

V termínu 22.10.2019 proběhl na Krajském úřadě Středočeského kraje celodenní seminář pro pedagogy s názvem „Kyberšikana a jiné nástrahy virtuálního světa“. Kromě teoretického výkladu jednotlivých fenoménů on-line komunikace obsahovala přednáška propracovanou kazuistiku a řadu opatření pro ochranu před hrozbami spojenými s užíváním internetu a postupy řešení konkrétních problémů. Semináře se zúčastnilo 66 osob. Zájem ze strany škol byl vyšší, ale počet účastníků byl omezen kapacitou sálu Zastupitelstva.

4. Příspěvek školám a školským zařízením zřizovaným Středočeským krajem na realizaci aktivit z oblasti primární prevence – čerpáno 1 179 956,00 Kč

Výzvu k podání žádosti o příspěvek na realizaci preventivního programu školy/školského zařízení vyhlašuje Středočeský kraj každoročně od roku 2018. Školy a školská zařízení zřizovaná Středočeským krajem mohou aktivity z oblasti primární prevence hradit z příspěvku, který jim Středočeský kraj poskytuje na základě písemné žádosti za předem definovaných podmínek.

Částečně se tím kompenzoval deficit prostředků na primární prevenci pro příspěvkové organizace kraje způsobený tím, že dle zák. č. 250/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů, ve znění pozdějších předpisů, nemohou příspěvkové organizace podávat žádost o dotaci v rámci dotačního řízení středočeských fondů.

Podpora preventivních programů škol a školských zařízení byla určena na realizaci programů dlouhodobé specifické primární prevence cílené na získávání informací a dovedností vedoucí ke změně postojů a snížení rizikového chování dětí a mládeže a programů zaměřených na vzdělávání pedagogů v oblasti prevence. V rámci podpory nebylo možné hradit sportovní a volnočasové aktivity dětí a mládeže. Celkem byl příspěvek poskytnut 56 školám a 3 dětským domovům se školou. O podporu je ze strany škol rostoucí zájem. Meziročně se jednalo o 40% nárůst počtu podpořených subjektů.

5. Seminář pro žáky středních škol na téma extremismus a radikalismus

– čerpáno 50 000,00 Kč

Finanční prostředky byly využity na realizaci vzdělávacích seminářů pro žáky středních škol, jejichž zřizovatelem je Středočeský kraj, na téma extremismus a radikalismus. Realizátory seminářů byli akreditovaní lektori pro oblast prevence bezpečnosti a rizikových jevů ve školství. Celkem se konalo 12 seminářů s účastí cca 600 žáků středních škol.

3. Rozpočtové zdroje státního rozpočtu

Dotační řízení MŠMT je jeden z klíčových zdrojů financování aktivit v oblasti primární prevence pro školy a školská zařízení a nestátní neziskové organizace v krajích.

V oblasti vzdělávání pedagogů se ze strany škol opakovaně objevily požadavky na zajištění supervize a sdílení příkladů dobré praxe, systematické zavádění třídnických hodin se zaměřením na primární prevenci a přání mít ucelený metodický materiál, který souhrnně specifikuje činnosti metodika prevence včetně vedení povinné dokumentace školního metodika prevence.

Středočeský kraj zareagoval na tyto požadavky z terénu a podal krajský projekt primární prevence do dotačního řízení MŠMT v roce 2019. Krajský projekt byl podpořen a výsledkem bylo akreditované 6denní školení 40 pedagogů (dvě skupiny po 20) na téma „Podpora třídnických hodin“ a vydání dvou metodických materiálů pro školní metodiky prevence s názvem „Rukověť školního metodika prevence“ a „Vzorová dokumentace školního metodika prevence včetně úprav ve školním prostředí“. Díky finanční podpoře MŠMT bylo školení i metodické publikace pro pedagogy zcela zdarma. Metodiky jsou ke stažení na webových stránkách Středočeského kraje na adrese <https://www.kr-stredocesky.cz/web/skolstvi/prevence1>.

Z finanční spoluúčasti na krajském projektu byla realizována Konference primární prevence na téma „Zažít prevenci 2019“. Celkové náklady na konferenci byly 39 000,00 Kč. Konference se konala v budově Krajského úřadu Středočeského kraje a měla podobu workshopů. Ve 4 skupinách bylo max. 20 účastníků, kteří si interaktivní formou vyzkoušeli a osvojili techniky využitelné v práci se třídou. Cílovou skupinu tvořili pedagogičtí pracovníci, výchovní poradci, oblastní a školní metodici prevence. Na workshopech vystoupili lektoři z certifikovaných organizací působících ve Středočeském kraji a program zahrnoval aktuální témata z oblasti primární prevence:

- „Jak předcházet sebepoškozování – každodenní úkol dnešních pedagogů“
- „Extremismus a radikalismus ve školním prostředí“
- „Šikana – metodika práce s filmem Skryté ostny“
- „Jeden svět na školách – práce s dokumentárním filmem v primární prevenci“

Ve dvou dnech se uskutečnilo 8 workshopů, kterých se zúčastnilo celkem 80 posluchačů.

Z dotačního řízení MŠMT byly v roce 2019 podpořeny také dvě středočeské školy v rámci individuálních projektů škol a školských zařízení.

Závěr:

V dlouhodobém horizontu je jedním z hlavních cílů Středočeského kraje postupné zvyšování počtu školních metodiků prevence s ukončeným specializačním studiem, které je povinným předpokladem k výkonu této funkce. Ve školním roce 2018/2019 byl zaznamenán meziroční nárůst počtu školních metodiků prevence, kteří začali studovat. Lze předpokládat, že nárůst byl ovlivněn poskytnutou finanční podporou Středočeského kraje na toto studium.

Jednoznačně pozitivní je meziroční nárůst počtu aktivit a programů specifické primární prevence v třídnických hodinách. Je pravděpodobné, že se tak projevilo vzdělávání pedagogů na téma „Podpora třídnických hodin“, které realizoval Středočeský kraj z projektu podpořeného v dotačním řízení MŠMT v roce 2019.

Metodické materiály „Rukověť školního metodika prevence“ a „Vzorová dokumentace školního metodika prevence“ slouží nejen školám ve Středočeském kraji, ale jejich využití má přesah do všech krajů ČR. Zpracování metodik zaujalo šéfredaktorku odborného časopisu Prevence a věnovala jim v rubrice časopisu „Informace z MŠMT“ prostor. Časopis Prevence má celorepublikovou působnost, což přispělo k publicitě Středočeského kraje jakožto

vydavatele obou metodik a MŠMT, které jejich vydání v rámci krajského projektu financovalo.

V obecné rovině lze konstatovat, že školy a školská zařízení mají o realizaci preventivních aktivit dlouhodobě rostoucí zájem a všechny programy, které jsou hrazeny z rozpočtu kraje, a tedy pro účastníky bezplatné, jsou téměř okamžitě obsazené. Vzhledem k omezeným finančním prostředkům na prevenci kapacita nabízených akcí zdaleka nepokryje zájem škol/školských zařízení.

Stále platí, že efektivní, dlouhodobá a cílená primární prevence má potenciál předcházet nebo alespoň snižovat projevy rizikového chování dětí a mládeže, a je v konečném důsledku levnější než následné řešení problémů. Z dlouhodobého hlediska by bylo proto vhodné finanční prostředky na primární prevenci meziročně navyšovat.

Odkazy:

Dokument „Plán primární prevence rizikového chování dětí a mládeže ve Středočeském kraji 2019 – 2021“ <https://www.kr-stredocesky.cz/web/skolstvi/prevence1>

Dokument „Výsledky hodnotících dotazníků rizikového chování ve školách“
<https://www.kr-stredocesky.cz/web/skolstvi/prevence1>

Zpracovala:

Ing. Pavla Hemerková